

Хижевська Вікторія Вікторівна,
викладач Кіровоградського комерційного
технікуму

**МОВНА КУЛЬТУРА ЮРИСТА ЯК ЗАПОРУКА
ЯКІСНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЙ ПРАВА**

Ефективна діяльність юриста залежить від багатьох чинників. Правова освіта та знання норм права і процесу нічого не варті, якщо відсутні ділові та моральні якості, певні організаторські здібності, загальна культура, вміння працювати з людьми, почуття обов'язку, справедливості та відповідальності.

Крім того, сьогодні неможливо виконати жоден вид юридичної діяльності без знання та розуміння особливостей спілкування та механізмів впливу однієї людини на іншу. Центральне місце у цих процесах посідає знання і володіння мовою. У юридичній сфері, мова як засіб спілкування людей і вираження думок, почуттів та волевиявлень, підкорюється здійсненню функцій права через миттєве розкриття всього досвіду, характеру і намірів юриста.

Юрист - це правник, а право є системою встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил поведінки, що виражають волю панівного класу або більшості народу [1, с. 19]. Створюючи правові норми, охороняючи їх у процесуальних актах, роз'яснюючи ці норми громадянам, юрист повинен бездоганно володіти нормами мови [5, с. 26], її культурою.

Термін «культура мови» має декілька значень. У контексті наших досліджень зупинимося на більш широкому і вужчому тлумаченнях. З одного боку, культура мови - рівень володіння нормами усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування [3, с. 39]. З іншого, мовна культура - правильність грамотність мовлення, тобто знання юристом загальноприйнятих норм/правил літературної мови, яка є обробленою, унормованою формою національної мови, що обслуговує всі сфери суспільної діяльності народу і характеризується унормованістю, уніфікованістю, стандартністю, високою граматичною організацією, стилістичною диференціацією.

У правовій сфері діє функціональний різновид літературної мови, який має свої стилістичні та структурно-жанрові риси, зумовлені специфікою правової сфери та її комунікативно-професійними потребами, - юридична мова/мова права [2, с. 38].

Мова права як основна форма існування правових актів має свої специфічні ознаки, знання яких є необхідною умовою для здійснення функцій права юристом/правником. Серед основних виділимо такі.

Ясність. Мова правника, особливо усна, має бути доступною. Це досягається за умови чіткої побудови

документів, виступів, логічності викладу, переконливості аргументів. Чіткості композиції у текстах юриста сприяють юридичні кліше. Ясність передбачає також використання складних синтаксичних конструкцій для вираження складних думок у певних частинах документів.

Однією з необхідних умов ясності є точність, яка у текстах юриста залежить від точності слововживання, що забезпечує інформативну і правову точність документів та виступів, а також усуває можливість неоднокового тлумачення змісту сказаного.

Чіткість. Чіткою, як і точною, робить мову юриста її чистота. Прагнення до мовленнєвої чистоти, до смислової точності закладається рівнем культури правника. Мова постійно змінюється, з'являються нові слова і мовні звороти. Але не всі вони прийнятні в мові права, тому потрібно бути обережними під час використання неологізмів, які часто можуть не відповідати нормам літературної мови. Тут слід зупинитися і на доречності мови.

Доречність - це такий підбір мовних засобів, який дозволяє мові відповідати завданням та умові спілкування. Недоречним є вживання в офіційній промові засобів, що не є прийнятними для літературної мови, русизмів та зайвих іншомовних слів, вульгаризмів, архаїзмів тощо. Впливають на чистоту мови юриста і слова та словосполучення «паразити».

Важливими характеристиками культури мови юриста також є змістовність, достатність, логічність, стислість, емоційна виразність[4, с. 125]. При цьому не слід забувати про правильну вимову, правильну постановку словесного наголосу, вільне й невимушене оперування словом, наголошування на головних думках, відповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою, вибір стилю мовлення (офіційно-діловий/публіцистичний), що є не менш важливими елементами культури мови юриста, ніж дотримання граматичних норм.

Слід зауважити, що з метою покращення загальної професійної ерудиції та культури фахового мовлення юрист постійно повинен працювати над підвищенням рівня володіння сучасною українською літературною мовою. Крім професійної ерудованості, правник має прагнути до вдосконалення знань і вмінь з таких специфічних моментів в мові права, а саме :

вимоги до називання та дефініцій юридичного терміна; види юридичних термінів; системно-сміслові зв'язки між термінами в юридичній терміносистемі; поняття юридичної термінографії; різновиди словників юридичного спрямування; графічне оформлення текстів нормативно-правових актів; особливості функціонування мовних норм в юридичних текстах; сучасні юридично-лінгвістичні тенденції, психолінгвістичні елементи в юридичній діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія : короткий курс лекцій / І. В. Бризгалов. - К. : МАУП, 2003. - 48 с.
2. Кияк Т. Р. Фахові мови та проблеми термінознавства / Т. Р. Кияк // Нова філологія. Збірник наукових праць. - Запоріжжя : ЗНУ, 2007. - № 27. - С. 38-43.
3. Овчиннікова А. П. Юридичне мовлення : системні та несистемні характеристики / А. П. Овчиннікова // Актуальні проблеми держави і права. - 2005. - Вип. 25. - С. 74-79.
4. Осипова Н. П. Ораторське мистецтво : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів юридичної спеціальності / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова. - Х. : Одиссей, 2006. - 144 с.
5. Фетюхин М. И. Этико-педагогические основы оптимизации служебного общения юриста : учебнометодическое пособие / М. И. Фетюхин. - Волгоград : Изд-во ВолГУ, 1999. - 112 с.